

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян“ № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, e-mail: arch@vas.bg

Изх.1413.....
Дата 25.10.....2017 г.

**ДО
ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА
НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**

СТ А Н О В И Щ Е

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

по тълкувателно дело № 6 / 2017 г.

УВАЖАЕМИ ВЪРХОВНИ СЪДИИ,

Тълкувателно дело № 6/2017 г. е образувано по искане на Главния прокурор на Република България за издаване на тълкувателно решение на ОСНК на ВКС, с което да се отговори на следните въпроси:

1. Представлява ли непълнотата или противоречието в събраните в досъдебното производство доказателства и доказателствени средства необоснованост на обвинителния акт и съставлява ли съществено процесуално нарушение на специалните правила по чл. 246 от НПК, което е основание за връщане на делото в досъдебното производство?

2. Представлява ли необоснованост на обвинителният акт несъответната, според съда, правна оценка на фактите по обвинението и основание ли е за връщане на делото в досъдебното производство?

3. Дължи ли се и при какъв стандарт, с оглед уредбата в чл. 246 от НПК, анализ на посочения в обвинителния акт доказателствен материал и мотиви, с които да се обоснове правната квалификация на повдигнатото обвинение? Отсъствието им представлява ли отстранимо съществено процесуално нарушение, което е основание за връщане на делото?

Главният прокурор счита, че въпросите вече са били предмет на разглеждане и произнасяне по предходно тълкувателно дело № 2/2002 г. на ОСНК на ВКС, което не е загубило своята актуалност и при новата нормативна уредба. Въпреки това не били преодолени затрудненията при приложението на закона при преценка кога обвинителният акт отговарял на изискванията на чл. 246 НПК. Позовава се на нееднаквото и нееднозначно правоприлагане кога допуснатите процесуалните нарушения в досъдебната фаза водят до неяснота в обвинителната теза, респ. са пречка обвиненото лице да разбере естеството на повдигнатото обвинение. Посочва противоречива и неправилна съдебна практика по тези въпроси. Счита, че това обуславя необходимост от приемане на ново тълкувателно решение от ОСНК на ВКС.

Висшият адвокатски съвет се солидаризира със становището на Главния прокурор на Република България, че по всеки един от поставените за разглеждане въпроси, предмет на т. д. № 6/2017 г., е налице предходно произнасяне на ОСНК на ВКС по т. д. № 2/2002 г., което не е загубило своята актуалност и при новата нормативна уредба. Противоречивата и неправилна практика означава единствено, че някои съдебни състави не съобразяват дейността си със задължителните указания, дадени в ТР № 2/2002 г. ОСНК.

Висшият адвокатски съвет счита, че ТР № 2/2002 г. на ОСНК не е загубило значението си. Неправилната практика на съдилищата, резултат от несъобразяване със задължителната практика на ВКС – ТР № 2/2002 г. ОСНК, може да бъде преодоляна по пътя на инстанционния съдебен контрол, чрез семинарни занятия, професионално обучение и др., но не и по пътя на ново тълкувателно решение, което да приповтори старото.

Няма основания за ревизиране на постановките на ТР № 2/2002 г. ОСНК, нито има необходимост от неговото осъвременяване или преосмисляне.

Затова Висшият адвокатски съвет счита, че не са налице условията и предпоставките по чл. 124 ал. 1 от Закона за съдебната власт за постановяване на тълкувателно решение по повдигнатите от главния прокурор въпроси, поради което искането следва да бъде отклонено.

Ако това виждане не бъде възприето, то предлагаме на вниманието Ви следното становище по същество:

1. Представява ли непълнотата или противоречието в събраните в досъдебното производство доказателства и доказателствени средства необоснованост на обвинителния акт и съставлява ли съществено процесуално нарушение на специалните правила по чл.246 от НПК, което е основание за връщане на делото в досъдебното производство?

В съдилищата в страната съществува различна практика при третирането на въпроса относно непълнотата или противоречието на събраните в хода на разследването доказателства и доказателствени средства, съответно правната оценка на тези противоречия и/или непълноти, начина по който следва те да бъдат третирани и правните последици от установяването им.

Някои от решаващите състави приемат, че непълнотите, противоречията в събрания на досъдебното производство доказателствен материал обуславят извод за необоснованост на обвинителния акт . В едни от тях се приема, че фактическото обвинение не е индивидуализирано съгласно съществуващите в досъдебната фаза на делото доказателства, както и че не са събрани значими за предмета на доказване по чл.102, т. 1 и т. 2 от НПК факти и обстоятелства. Непосочването им, придружена и от липсата на доказателства в тяхна подкрепа в хода на досъдебното производство, съставлява съществено нарушение на процесуалните правила, защото при всяко положение води до ограничаване правата на бъдещите страни в съдебната фаза. В тази насока са - Решение № 11/08.11.2013 г. по НОХД № 44/2013 г. на Военно Апелативен Съд на Република България, Решение № 202/26.09.2016 г. по ВНОХД № 178/2016 г. на АС Варна, Решение № 3/07.02.2013 г. по ВНОХД № 250/2012 г. на АС Бургас, Решение № 50/15.05.2013 г. по ВНОХД № 133/2013 г. на ОС Сливен и др.

Други съдебни състави застъпват становището, че след като при изготвянето на обвинителния акт са спазени правилата на чл. 246 относно форма и съдържание и на подсъдимия са били предявени по надлежния ред всички правно значими обстоятелства без обстоятелствената част на обвинителният акт да се отличава с неясноти и противоречия, то доказателствената обезпеченост на изложените в обстоятелствената част на обвинителния акт фактически твърдения следва да бъде решена от Съда с присъдата. Достатъчно е да се изложат правно значимите факти, очертаващи предмета на доказване, а оценката им, както и на доказателствата, които ги подкрепят, е въпрос на правилното приложение на материалния закон. Според тези състави събраните в хода на

досъдебното производство доказателства и тяхната противоречивост, не обуславят процесуално нарушение, респективно и основание за връщане делото на прокурора, а са обстоятелства, които касаят разглеждането на делото по същество. В този смисъл - Решение № 206/08.06.2015 г. по КД № 1968/2014 г. на ВКС, Трето НО, Решение № 118/07.03.2012 г. по НД № 235/2012 г. на ВКС, Трето НО, Определение № 84/27.02.2015 г. по ВЧНД № 60/2015 г. на АС Пловдив,

Висшият адвокатски съвет счита за правилно второто от двете становища:

С обвинителния акт се слага началото на съдебното производство. Той е процесуалният документ, който очертава предмета на доказване – фактически и правни рамки. Обвинителната теза на прокурора се разгръща чрез фактологическо отразяване на събитията, които прокурорът счита за относими към предмета на обвинението. Съгласно изискванията на чл.246, ал.2 от НПК в обстоятелствената част на обвинителния акт прокурорът следва да посочи престъплението, извършено от обвиняемия; времето, мястото и начина на извършването му; пострадалото лице и размерът на вредите; пълни данни за личността на обвиняемия, налице ли са условията за прилагане на чл. 53 от Наказателния кодекс; обстоятелствата, които отегчават или смекчават отговорността на обвиняемия; доказателствените материали, от които се установяват посочените обстоятелства.

Съдията-докладчик не може да върне делото на прокурора, защото е констатирал нарушения при събиране на доказателствените материали, да извършва преценка дали последните съдържат противоречия, които не са били отстранени в досъдебна фаза, както и дали са налице пороци при оценката им в обвинителния акт, нито доколко събраните в досъдебна фаза доказателства подкрепят обвинителната теза. Такава практика би довела до предварителна и недопустима намеса в суверенната преценка на прокурора за доказателствената обезпеченост на формулирането с обвинителния акт обвинение – доколко то е доказателствено защитено. Такава преценка съдът дължи с присъдата си, произнасяйки се по въпросите по чл. 301 НПК. Противното разбиране води до предоставяне на възможност на съда в полза на една от бъдещите страни в съдебния процес, съответно във вреда на другата да преценява пълнотата на събраните на предварителното производство доказателства. Такива правомощия съда няма. Нарушения при събирането на определено доказателство в досъдебна фаза дава основание на съда за неговото изключване от доказателствения материал, който може да се ползва при постановяване на присъдата. Ако доказателствата, събрани в досъдебното производство, не подкрепят обвинителната теза, то единствената законова

последница е оправдаването на подсъдимия с крайния акт на съда. Такава преценка обаче не е предоставена на съдията-докладчик в подготвителните действия за разглеждане на делото в съдебно заседание, респ. в правомощията по чл. 248-249 НПК. В този смисъл е и становището на ВКС намерило отражение в т. 1 на ТР № 2/2002г. ОСНК. Липсата на доказателства в подкрепа на обвинението на досъдебна фаза, не може да се квалифицира като допуснато на досъдебно производство съществено процесуално нарушение, което да е довело до ограничаване права на страни в наказателното производство.

Затова и Висшия адвокатски съвет предлага следното разрешение:

Необосноваността на обвинителния акт не съставлява съществено процесуално нарушение на специалните правила по чл.246 от НПК и не е основание за прекратяване на съдебното производство и връщане на делото на досъдебното производство.

Становището на Висшия адвокатски съвет по втория въпрос:

2. Представлява ли необоснованост на обвинителният акт несъответната, според съда, правна оценка на фактите по обвинението и основание ли е за връщане на делото в досъдебното производство?

Главният прокурор на Република България е констатирал противоречива практика по въпроса дали несъответната с фактите, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт и съответно, установени от доказателствата събрани в досъдебното производство правна квалификация на деянието, следва да се третира като съществено процесуално нарушение по смисъла на чл.348, ал. 3, т. 1 от НПК с произтичащите от това правни последици.

Някои решаващи състави считат, че несъответстващата на установените при разследването факти правна квалификация по обвинителния акт, не подлежи на контрол от съдията-докладчик по реда на чл.248-249 от НПК и не е в обсега на правомощията на първата и въззивната инстанции по чл. 288, ал.1, т. 1 и чл.334, т. 1 във връзка с чл.335, ал. 1, т. 1 от НПК. Тази хипотеза предполагала прилагането на чл. 304 и чл. 334, т. 2 във връзка с чл. 336, ал. 1, т. 3 от НПК, като разбирането е намерило отражение в следните съдебни актове: Решение № 20 от 30.01.2013 г. по НД№ 1987/2012 г. на Трето НО, Решение № Решение № 56/22.02.2012 г. по НД№ 8/2012 г. на Трето НО, Решение № 360 от 14.11.2008 г. по НД№ 297/2008 г. на Второ НО. Несъответната правна квалификация е въпрос, свързан с правилното прилагане на материалния закон и решаването му следва да намери място в крайния съдебен акт на

съответната инстанция (Решение № 118/07.03.2012 г. по НД№ 235/2012 г. на Трето НО на ВКС на РБ).

Други съдебни състави възприемат разбирането, че е недопустимо приетите в обвинителния акт като правна квалификация престъпления да не съответства на изложената фактическа обстановка. Подобни нарушения ограничават правата на подсъдимото лице – правото му да научи в какво е обвинен и въз основа на какви доказателства, а също и възможността му да поиска разглеждане на делото по реда на глава 27, чл. 371, т. 2 от НПК, тъй като Съдът с определението си по чл. 372, ал. 4 от НПК не би могъл да констатира доказателствената обезпеченост на самопризнанията на подсъдимото лице. Това становище е изразено и от Апелативен съд Бургас в Решение №3/08.02.2013 г. по ВНОХД № 250/2012 г. След като изложената фактология, която винаги е основа за правни изводи, няма никаква корелация с обективните и субективните признаци на престъплението, за извършването на което е привлечено подсъдимото лице, това води до неяснота срещу какво точно следва да се защитава подсъдимия. Подобен подход от страна на прокурор при изготвянето на обвинителния акт въвежда противоречия между обстоятелствена част и диспозитив на същия, което е процесуално нарушение от категорията на абсолютните, но отстраними такива. Подобни становища са изразявани и в: Решение № 32/14.03.2012 г. по ВНОХД№ 388/2011 г. на АС Велико Търново, Решение от 26.03.2014 г. по ВНОХД№ 10/2014 г. на ОС Габрово, Разпореждане № 255/21.03.2016 г. по НОХД№ 103/2016 г. на ОС Сливен, Разпореждане от 18.04.2016 г. по НОХД№ 26/2016 г. на ОС Монтана.

Позицията на Висшия адвокатски съвет:

Чрез обвинителния акт (ОА) прокурорът развива в пълнота своята обвинителна теза. Главното предназначение на обвинителния акт е да формулира така обвинението, че да определи предмета на доказване от гледна точка на извършеното престъпление и участието на обвиняемия в него.

В обстоятелствената част на обвинителния акт (ОА) прокурорът задължително трябва да посочи фактите, които обуславят съставомерността на деянието и участието на обвиняемия в осъществяването му - описанието на извършеното престъпление, посредством отделните признаци на неговото изпълнително деяние – време, място, начин на извършване, форма на вина и специални субективни и обективни признаци, ако има такива – чл.246, ал.2 от НПК. Тези негови реквизити са задължителни.

Правната квалификация на деянието следва да бъде посочена в заключителна част на обвинителния акт съгласно чл. 246, ал. 3 НПК. Предвидените в чл. 246, ал. 3 НПК реквизити също са задължителни и наличието им предопределя валидността на обвинителния акт, тъй като създават необходимите предпоставки за гарантиране правото на защита на правоимащите процесуални субекти. (единствено предложението по чл. 53 НК няма такъв характер).

От изложеното се налага извод, че в обвинителния акт следва да е налице единство между обстоятелствена и диспозитивна част, т.е. корелация между фактическата и правна страна на деянието. Ако такава връзка не е налице или съществува противоречие, то това не е основание за връщане на делото в досъдебна фаза от съдията-докладчик, тъй като подсъдимият се защитава по фактите, такива каквито са изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт. Ако обаче в обстоятелствената част на обвинителния акт отсъстват съставомерните признаци на деянието и участието на обвиняемия в него, този пропуск винаги води до ограничаване процесуалните права на подсъдимия и е основание за прекратяване на съдебното производство и връщане на делото в досъдебна фаза. В този смисъл постановките на т. 4.2. на ТР № 2/2002г. на ОСНК са напълно актуални и понастоящем.

Недопустимо е във фазата на подготвителните действия за разглеждане на делото в съдебно заседание, съдията-докладчик да се произнася по въпроса дали е налице несъответствие между установените от прокурора факти и правната квалификация. По този въпрос съдът се произнася с присъдата си. Даже и да констатира такова несъответствие, съдът не може да върне делото на прокурора с указания за приложимия материален закон, защото това би представлявало недопустимо навлизане в обвинителната функция на прокурора.

Затова Висшият адвокатски съвет предлага следното разрешение:

„Несъответната правна оценка на фактите по обвинението, не е основание за връщане на делото в досъдебно производство.“

3. Дължи ли се и при какъв стандарт, с оглед уредбата в чл.246 от НКП, анализ на посочения в обвинителния акт доказателствен материал и мотиви, с които да се обоснове правната квалификация на повдигнатото обвинение? Отсъствието им представлява ли отстранимо съществено процесуално нарушение, което е основание за връщане на делото?

Действително въпросите прокурорът дължи ли анализ в обвинителния акт на събрания в хода на разследването доказателствен материал, както и обосновка относно правната квалификация, не са еднакво решавани от съдилищата в страната. Следва да се подчертае обаче, че противоречията в практиката са не толкова по въпроса дължи ли прокурорът анализ на доказателства и мотиви относно правната квалификация, а най-вече по въпроса относно обема и стандарта, при който това следва да бъде сторено.

Част от съдебните състави приемат, че е достатъчно с оглед попълване съдържанието на обвинителния акт с изискуемите по чл. 246, ал. 2 от НПК реквизити да се посочат доказателствата, на които се позовава обвинението. Достатъчно е в диспозитивната част на същия да са включени необходимите обстоятелства за всички признаци на изпълнителното деяние (състава на престъплението) а в обстоятелствената част да бъдат очертани фактите, които обуславят съставомерността на деянието. Правото на защита не било нарушено когато на подсъдимия се предоставя възможността да се защитава срещу пълно, точно и ясно формулирано обвинение, но фактическо такова, а не срещу правните изводи, които го следват. Такива разрешения са залегнали в Решение № 50/26.05.2015 г. по НД№ 1943/14 г. на ВКС, Трето НО, Решение № 378/01.12.2015 г. на ВКС, Трето НО по НД№ 1364/2015 г., Решение № 360/14.12.2008 г. на ВКС, Второ НО по НД№ 297/2008 г., Решение № 352/24.09.2012 г. на ВКС, Трето НО по НД№ 1195/2012 г. Решение № 206/30.07.2012 г. на ВКС, Трето НО по НД№ 549/2013 г.

Според други в обстоятелствената част на обвинителния акт освен престъплението, извършено от обвиняемия, времето, мястото и начинът на извършването му, пострадалото лице и размерът на вредите, пълни данни за личността на обвиняемия, налице ли са условията за прилагане на чл. 53 от Наказателния кодекс, обстоятелствата, които отегчават или смекчават отговорността на обвиняемия, следва да се посочат и доказателствените материали, от които се установяват посочените обстоятелства. Механичното им изброяване няма как да замени анализа на доказателствата, дължим съгласно чл. 246, ал. 2 НПК. Анализът на доказателствата, събрани в хода на досъдебното производство и подкрепящи обвинителната теза и следващите го правни изводи за наличието на обективните и субективни признаци на престъплението и неговата правна характеристика, са безусловно задължителни реквизити от обстоятелствената част на обвинителния акт. Тяхната липса обуславя наличието на процесуално нарушение от категорията на съществените и води до ограничаване на правата на страните в съдебното производство. Подобни разрешения са дадени в Решение № 162/ 14.06.2013 г. на ВКС, Първо НО по НД№ 388/2013 г., Решение № 65/25.04.2016 г. на АС Бургас

по ВНОХД№ 198/2015 г., Решение № 3/07.02.0213 г. на АС Бургас по ВНОХД№ 250/2012 г. Решение № 5/26.02.2014 г. на ВАС София по ВНОХД№ 44/2013 г. , Решение № 27/04.04.2013 г. по ВНОХД№ 424/2012 г. на ОС Ямбол, Решение № 18/23.02.14 на ОС Габрово по ВНОХД№ 10/2014 г., Решение № 62/15.05.2013 г. на ОС Сливен по ВНОХД№ 133/2013 г.

Висшият адвокатски съвет застъпва следната позиция:

Подсъдимият разполага с конституционно и законово гарантирани права, упражняването и спазването на които, следва да бъде съблюдувано. Правото му да разбере в какво е обвинен (на плоскостта на конкретния въпрос) е обезпечено ако в обвинителния акт са посочени конкретните обстоятелства за всички признаци на изпълнителното деяние (състава на престъплението), а в обстоятелствената част са очертани фактите, които обуславят съставомерността и авторството. На подсъдимия се предоставя възможността да се защитава срещу пълно, точно и ясно формулирано обвинение, но фактическо такова, а не срещу правните изводи на прокурора. Разбира се, че при изготвянето на обвинителния акт е препоръчително прокурорът да извърши собствен анализ на събраните в хода на разследването доказателства, които счита, че подкрепят обвинителната теза и да изложи своите правни съображения и мотиви относно правната квалификация на деянието. Но този анализ не ангажира страните. Отсъствието на такава мотивировка, не може да се квалифицира като съществено процесуално нарушение и съдът няма право и законово основание да прекрати съдебното производство.

Разбира се, ако Прокуратурата застъпва обратната теза, няма пречка да изработи собствени стандарти или методология за изготвяне на обвинителен акт, респ. какви следва да бъде неговата мотивировка.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:**

